

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

34199

gob. br. 21/57
ovro

Preostojuska jama.

Popisal

Dr. E. H. Costa.

Postojnska jama.

Popisal

Dr. E. H. Costa.

(Tej knjižici je tudi priložen črtež postojnske jame).

1863.

Založil Janez Giontini v Ljubljani.

34199

Kazalo.

O postojnskej jami sploh	3
Jama ob Pivki	9
Vélika cerkev	11
Stara jama	14
Jama cesarja Ferdinanda	17
Franc-Jožefova in Elizabetina jama	22
Gora Kalvarija in njene stranske jame	31
Stari pot na goro Kalvarijo in jama nadvojvode Ivana	43
Koliko in zakaj mora plačati, kdor pride v jamo	47

Postojnska jama.

O postojnskej jami sploh. Kolikor ima narava čudežev, ki človeku razveseljujejo oko, nobeden tako ne prime srca, kakor podzemeljske jame, ki so tolikanj bogate s krasnimi in mnogovrstno zasukanimi podobami, narejenimi iz kapnika. Svoboda v zakonu, samovoljstvo v doslednosti se nikjer tako očitno ne kaže, kakor tukaj. Ako človek o kakej drugej stvari čuje govoriti, precej lahko dobro zadene, kakošna mora biti v resnici — tukaj pa je vse novo, vse tako ustvarjeno, kakor se nisi nadjal.

Ni kmalo na svetu dežele, ktera bi na tako majhnem prostoru mogla ponašati se s tolikim številom veličastnih, spomina vrednih naravskih stvari, s kolikoršnim se more kranjska vojvodina, če se opomniš daleč slovečih velikan-skih krških rakov na Dolenskem, ter potem po vrsti čuda preštevaš do Triglava na Goren-skem, velikana med gorami; najčudovitejše pak so po Notranjskem neštevilne, raznih žuželk polne otline, med kterimi je najslavnejša postojnska s svojimi dijamanti, ktere je izbrusila

uže sama narava. Najkrasnejša v cesarstvu je ta jama, kterej bi se dala primeriti samo Baradla pri Agglateku na Ogerskem. V nobenej drugod po Evropi ne dobiš toliko združenih posebnih lastnosti, kolikor v tej, ki ima preobširen prostor, veliko množino raznovrstnih kapnikov, tomune poleg suhega prostora, čist zrak, dobro uglajene poti itd.; torej se tudi postojnskej ne dá lehko primeriti nobena. V le-tej se nahaja tudi še to, da ne prideš, kakor po drugod, precej v tisto ohlípino (temperaturo), kakoršna se navadno po jamah nahaja, ker njé prvi prostor, v él i k a c e r k e v, ima, zarad sopare iz Pivke, 5—6 stopinj več gorkote, nego notranja otlina, po kterej je pač le 6—7 stopinj gorkote.

V jami so ti-le razdelki: 1) v él i k a c e r k e v, od vstopa do spominka cesarja Ferdinanda; 2) s t a r a j a m a, na levo roko od v él i k e c e r k v e; precej pri njej pak je 3) stranska jama, ki je malo zanimljiva; 4) jama cesarja Ferdinanda, od spominka Nj. veličanstva cesarja Ferdinanda pa do groba, in stari pot na desno h gori Kalvárii z neko stransko jamo na desnej roki precej od začetka; 5) jama n a d v o j v o d e I v a n a, ki je najbolj na izhodu med vsemi otlina; njé se drží 6) malo obiskavana stranska jama; 7) Franc-Jožefova in Elizabetina jama na levo od groba ó b r a z g l e d u (b e l v e d e r j i) do Kalvarije; 8) otlina od r a z g l e d a t j e do Tártara; 9) tri stranske otlina na levej in desnej roki od Kalvarije. Otlina cesarja Ferdinanda je eno z drugim 30 čevljev široka, 20 čevljev visoka, in vísi za

kacih 20 čevljev. Franc-Jožefova in Elizabetina jama do Tártara je obilo veličastnejša, ker je navadno 35 čevljev široka in še mnogo viša, to je 180 čevljev, samo da ima prva jama le 66 čevljev največe visočine. Vsi kapniki so tod raznovrstnejši pa tudi bolj velikanski, vzlasti gora Kalvarija, ki ima cel gozd stojéčih kapnikov (stalagmitov), ki ima dalje romantični vodobèr in strašno tártarsko brezno.

Nikjer ni jama nevarna, celó po stranskih otlinah ne. dasitudi pravijo, da vanje ni priti mogoče; samo do „stare jame“ je pot pomisleka vreden. Do „Kalvarije“, do „Franc-Jožefove in Elizabetine jame“ so narejeni gladki potje z debelim obzidjem in trdnimi držaji ob stranéh zaradi prepadov in brêzen; koder se pa zbira voda po dolzem dežji, ondod je visoko nasuto. Koder ni narejenih potov, ondod je pač treba paziti, ker na opolzlih kapnikih človek hitro izpoddrsne. Zrak je povsod čist. Posebno se pa ni bati, da bi kamen kje padel od stropa.

Postojnska jama ima svojo lastno komisijo, da skrbi za-njo.¹⁾ Kdor jo hoče videti, mora se torej oglasiti pri dnevnem jamskem blagajniku (kasirji).²⁾ Vsako leto pak je na Duhov (binkoštni) ponedeljek po poldne jama vsacemu

¹⁾ V tej komisii so po pravilih: postojnski načelnik za prvo-sednika, in ž njim okrajni stavbni zemljomérec (inženir), glavni in dnevni jamski blagajnik in postojnskiupan, pa en c. k. okrajni uradnik, kterega za to reč odbere c. k. deželno prvosedništvo.

²⁾ Dnevni jamski blagajnik je zdaj gosp. Tomaž Stegu, iz Postojne, 77. hišne številke.

cdprta.*) O tej priliki je véliki pot po jami tje do vrha gore Kalvarije tako razsvetljen, da je vsacemu čisto nepotreben kak voditelj. Posebno veliko svečave je po najlepših razdelkih, kakor na pr.: v cerkvi, na plesišči, okoli zagrinjala, po razgledu in po gori Kalvárii, po kateri svéti več sto sveč, na plesišči pa godejo, in ljudjé se vrté v radostnem plesu.

Kdor koli je videl jamo tako čáravno olepšano, temu njena lepota ostane do smrti nepozabljena. Ali vse to se vendar ne more primerjati nikakor tistim velicim napravam, ktere so jo krasotíle 11. marca 1857. leta, ko sta bila v njej cesar Franc-Jozef in cesarica Elizabeta, tudi tistim ne, ki so bile osnovane, ko se je prvič začela vožnja po železnici od Ljubljane do Trsta. Mislil je človek tačas, da živí v tistih pripovedkah, ki so popisane v „tisoč in enej noči“; mislil je, da v spanji okrog njega skačejo sanje prijetnih podob; mislil in veroval

*) 1859. leta je bilo v jami o Duhovem	—	sicer pa	1267 ljudi
1860. „ „ „ „ „ „	1167,	„ „	1233 „
1861. „ „ „ „ „ „	972,	„ „	1124 „
1862. „ „ „ „ „ „	1692,	„ „	1174 „
in z dunajskim posebnim vlakom	500		„
1863. leta je bilo v jami o Duhovem	1744		4798 „
	Vseh skupaj		6075
Z vlaki za kratek čas	22. junija		1331
	30. „		1025
1862. leta	avgusta		836
	9. sept.		915
			10.182

K tem pristavimo na .mej strani
zapisanih 4798

Od 1859. do 1863. leta je bilo 14.980 ljudi prišlo gledat jame.

je vse, le tistega ne, kar je v resnici videl pred seboj. Vso to krasoto — kdo bi jo mogel tako naglo z duhom objeti! Kdo bi jo mogel popisati! Kdo ima pero, da ne omaga pod tólikim delom! Ti vsestranski lučni žarki, ta obíllica povsod razširjene svetlobe, kakoršna je bila marca meseca 1857. leta, ne daje prostora tistej grozi, ktera človeka obhaja, ko le poleg majhne svečave ogleduje veličastne stebre in arabeske, ki se dvigajo od tal gori po stenah, ktere tako čáravno zaljšajo, ker brani, da bi misli raztegnile ta prostor v neskončnost; ali živo se prikaže mnogo krasnih podob, ktere sicer le noč zagrinja. Svetloba od luči, ki pada na vse strani, budí neskončno blesketanje in krasno mrgolénje. Obok vélike cerkve je podoben, kakor bi neizmerno velicega bila iz čistih dragocenih biserjev mozaično sestavila kaka čarodejna vila, in iz reke, globoko spodaj tekoče, ki je druga polovica krasne velikanske školjke, odsvitava se zopet nazaj vsa blisketajoča svetloba. Vsaka stopinja nova čuda podaja strmečemu gledalčevemu očesu. Vse bogastvo raznih podob, ktere sicer zemlja po svojem vrhu obilo kaže, ima tukaj shranjeno pod samotno, žalostno odejo v skrivnej noči. Narava sama sebe ni čutila, ni si bila v svesti, kaj dela, pa vendar je napravila drevo z dolzimi vejami, na kterih vidiš liste, — razpokano ostro skalo, iz ktere tu ali tam klije kaka evetica ali raste grčava smreka, naredila je slap, ki skače od skale do skale, dokler v skalbo ne pade, okoli sebe pénasto meglo kropèč;

celó človeške umotvórine se pred teboj vrsté: tenki, na kviško se dvigajoči steber, obilo ozaljšan z dletom hitroumnega umetnika, goška bogomolja (tempel), jako olepšana z rezanim kamenjem, zagrinjalo, ki so ga delale ugibčne roke, grobo obtesana klada, iz ktere bi se imela narediti kaka podoba, toda čaka še umetnika, da jo olika in ogladi z vajeno roko. Dasitudi naravi pri tem poslu ni človek pomagal, pa vsako njenih del se nam vendar zdi domače; nikjer nič ni tujega. Na videz bi pač sodil, da je vse razmetano brez kacega reda; ali kmalo moraš zapaziti zakon, ki ga najdeš tudi tukaj, kakor povsod v naravi.

In kadar vse to: cvetice narejene iz kapnika, drevje, poslopja, veže, podobe, stebre objemlje svetloba premnozih in mnogih luči, da pred teboj vse lesketá in igrá, ko demantna rosa v jutranjem solncu, kaj so tačas pač najkrasnejše sanje najbogatejšega človeškega duha, če jih primeriš temu veličastvu!

Ko se pomudiš v jami, čedalje bolj se ti dozdeva, da si prenesen v delalnico pridnega umetnika. Tu se dviga pred teboj steber iz tal, toda še le na pol dodelan, kakor bi ga kdo bil odrezal, a iz bleščečega stropa mu uže naproti hití, uže mu roko podaja druga polovica; še nekaj let, pa bode iz obeh kosov zlito samo eno, krasno umotvórsko delo. Tam iz tál molí čudovit parobek; še nekaj časa najprejde, pa se povzdigne do unega kapnika, ki nedodelan visi od kamenéne, leci (prižnici) enake,

bogato olepšane podobe — in tako bode gotov steber, na kterega naj se leca oprè.

Pri nobenej izmed vseh podob, kolikor jih je naredila jama, pa ne zapaziš, da bi se bila narava tako čutila, tako vedela, kaj dela, kakor pri kapniku, kteremu pravijo zagrinjalo, ki se tako čaravno zavija doli po lesketajočej steni, kakor bi mu kak bistrroumen grški umetnik bil naredil tenke gubíce in pléte iz mramorja, ki se je lomil na otoku Pafu. Rob je prozoren, pomarančnega, rujavega in rudečkastega cveta, zagrinjalo pak je potlej tako belo, da se svéti. Vse je izdelano, kakor bi prišlo iz rok najbolj miločutnega, najbolj izobraženega umetnika; pa vendar je ta čudež ustvarila v nočnej temoti narava brez očí.

Jama ob Pivki. Vhod v jamo ¹⁾ je 10 sežnjev nad vodo Pivko in 600 sežnjev od postojnskega trga. Ko vanj stopiš, ne vidiš nič posebnega; torej se nikakor ne moreš nadjati, kaka čuda te čakajo. Vendar pa človeka napolni z nekako grozo šumenje vode Pivke, ki spodaj teče. Pivka poniceuje malo pred jamskim vhodom pod zemljo, potem pak ima strugo zasukneno v polkrog od severja proti vshodu notri do velike cèrkve, v kterej se ti zopet prikaže. Tetíva tega polkroga je napéta od vhoda na tisto mesto, na kterem Pivka v vélikej cerkvi pribobni izpod zemlje v jamo. V vélikej cerkvi se Pivka zopet zavije v polkrog,

¹⁾ Te številke se ujemljejo s tistimi številkami, ki so na priloženem črteži.

toda na drugo stran; zato je videti v velikej cerkvi na mostu, da voda teče od desne roke, zunej pred jamo je bila pa na levi roci, kar zmoti marsikacega popotnika. Podzémeljske Pivke je do zdaj 400 sežnjev znane in pre-mérjene. Votlina, po kateri teče reka, méri eno z drugim 30 čevljev na visoko in 30 čevljev na široko; voda je po nekterih mestih samo po nekaj palcev globoka, po drugih pa tudi po 20 čevljev. Dr. Schmidl je trdil, da je 15 sežnjev za sv. Štefanom v stranskej jami na levo zalótil potoček, in zato je rekel, da ni res, kar sploh mislijo, da bi po jami ne tekla nobena druga voda razun Pivke; ali to reč je na tanko preiskal g. Eunike, 1855. leta civilen zemljemerec v Postojni, in pokazalo se je, da ta voda ne teče, ampak samo kaplje od kamenja na tla, kjer se potem zbira. Kadar je velika suša po letu, ali pa hud mráz po zimi, ni slišati, da bi voda tekla; toda kadar nastopi deževje, začne močnejše kapati na Ljubelji, s kterega solzí po razpoklinah v to brezno.

Po jako dobri stezi med živo steno in pa narejenim zidom prideš do 9 stopnic, in po le-teh na viši pot, ki se obrne proti vshodu. Ko si tukaj, več ne čuješ vode šumeti. Nad zidom, do kacic 10 sežnjev od vhoda, vidi se železno omrežje (²), skozi katero se lahko pogleda v Pivko, spodaj tekočo.

Na tem zgornjem poti, ki se počasi na višino in širjavo razprostira, zopet šumeti čuješ Pivko, tekočo po velikej cerkvi. 63 sežnjev od tod prideš do 13 stopnic (³); samo da si

2 sežnja poprej zapazil na levej roci obok, sloneč na dveh stebreh. To je prva iz kapnika narejena večja podoba. Po le-teh 13 stopnicah prideš do

Vélike cerkve. Uže na teh stopnicah si nad reko, na živem, skalnem mostu, ki je tako nad vodó postavljen, da na obéh stranéh ž njega lahko pogledaš v reko, ali vsaj v globočino, po kateri se pretaka. Na desnej roki imaš pred seboj široko brezno, ki se imenuje vélika cerkev, najviši prostor vse jame — viši je samo še Ljubelj, ktereга od cerkve debela živa stena loči; — na levej pa drže v globočino stopnice z močnim lesénim držajem. Ta živi most je 17 sežnjev dolg; po njegovem obzidku — galerija se mu pravi — nataknejo vse polno sveč, kadar je razsvetljena jama; tudi v sredi otlina visi na debelem drogu doli v brezno kositarjev svetilnik; vanj gre 32 sveč. Konci živega mosta, ki drži do zapadnje jamske stene, stoji spominek, da je nekdanj tukaj bilo Nj. nekdanje veličanstvo cesar Franc. ⁽⁴⁾ Ta spominek ima skríl iz črnega mramorja s tem-le napisom:

FRANZ I.

Kaiser von Oesterreich,
der Gerechte, der Gütige, der Weise,
stand am 16. Mai 1816 hier und
besah diesen unterirdischen Schauplatz der
wirkenden Natur.

Josef Ritter von Löwengreif, k. k. Kreiscassier,
hat dieses mit innigstem Gefühle
der Unterthansliebe und Ehrfurcht der
Mit- und Nachwelt bemerkbar gemacht.

V poprejšnjih časih je bila za tem spominkom dalje pot zaprta. Tudi za tem spominkom na tri sežnje dolzem železnem drogu visi velik svetilnik za 82 sveč.

Uže davno je premišljala jamska komisija, kako bi mogoče bilo, da bi se od tega spominka moglo priti do Ferdinandovega spominka, da bi torej ne bilo treba hoditi na most, ki je čisto zalit, kadar nastopi kaka povodenj, in da bi tudi ne bilo treba ljudém sopsti dvakrat po stopnicah, kar zeló utruji; ali nekoliko se je bala stroškov, nekoliko je pa tudi tista, da ni bilo moža, kateri bi vladal temu delu. Da bi se ta reč dognala, zato je bil začel gospod Eunike preiskavati, kako bi se dala narediti galerija, in svoje misli je bil razložil jamskej komisii, da se galerija lahko naredi brez jako velicih stroškov, ali da bi se moralo kaj pazljivo delati, kadar bi se razstreljaval kamen, ker sicer bi se utegnil poškodovati strop vélike cerkve. Na to je bilo delo njemu izročeno. Dolga je ta galerija ⁽⁵⁾ 28 sežnjev, široka pa 1 seženj. Konci galerije sti dve stopnici, ki držiti na raván, kamor so tudi stopnice napeljane od vode. S te ravni se gre po 3 stopnicah 6 sežnjev dalje, in pride se do veže, v kterej stoji spredaj na levej roci Ferdinandov spominek ⁽⁶⁾, posvečen Nj. veličanstvu cesarju Ferdinandu, ki je prvič 17. dan avgusta meseca 1819. leta videl ta del jame, kterega je bil poprejšnje leto našel Čič. Cesar Ferdinand je tačas bil še cesarjevič naslednik in

ogerski kralj. Na spominku je zopet skríl iz črnega mramorja s tem-le napisom:

In diese Grottenhalle
Wie Zauber anzuschauen,
Wo aus dem Tropfenfalle
Sich mächt'ge Säulen bauen,
Trat ein aus fernem Land
Manch hoch Erhabner schon,
Vor Allem
Ferdinand,
Der hohe Kaisersohn.

Am 17. August MDCCCXIX.

1819.

**Hueber sculpsit.
Löwengreif posuit.**

Tako tedaj po le-tem poti lahko prideš do spominka, da ti ni treba hoditi po mostu. Ker pa mora vsak tujec, kateri si tukaj noče užitka naravne lepote kratiti sam, vendar iti doli k vodi, naj popišem tudi tisti pot, ki drží tje doli. Najprvo se gre po 13 stopnicah, ktere sem poprej imenoval; potem se pride precej na počivališče, od kterega se pričinja na ravnost galerija, o kterej smo se tudi poprej menili; na levej pak po 23 kamenénih stopnicah prideš do druge ravní, na kterej najdeš konec stare jame, ki je bila znana uže v 12. stoletji. S tega prostora je treba zopet po 20 stopnicah iti, da se pride na drugo, 2 sežnja in 3 čevlje dolgo počivališče, od koder se naj bolj vidi obok imenovanega živega mostú⁽⁷⁾; po tem je zopet za seboj pustiti 33 stopnic, po kterih prideš do narejenega nasipa in do hrastovega mosta čez Pivko⁽⁸⁾, ki je 14 sežnjev dolg in sežnja širok, meri pa z obema nasi-

poma 24 sežnjev. Če stopiš na sredo mostú, vidiš vso čuda polno vežo „vélike cerkve,“ kterej se tudi pravi Neptunova jama*), ki je visoka 15 sežnjev, široka 24, in 85 sežnjev daleč od vhoda; po njej pak od juga na sever teče Pivka, ki se proti jutru v brezna izgublja. Ko si po 89 stopnicah navdol prišel do razgleda te krasne veže, potem je treba iti po 82 kamenénih stopnicah, ktere imajo na enej strani lesene roče, na drugej pa žive skale, in tako se ustaviš pred Ferdinandovim spominkom.

V **staro jamo** kaj malo hodijo ljudjé, ker ima obilo tacih sotesk, da mérijo časi le po 20 □“. Schmidl o njej govori: na družem prenehljeji kamenénih stopnic, ki deržé navdol k Pivki, varuje, kakor je uže povedano, roča, da človek ne pade v brezno, po katerem gre Pivka. Skala se precèj strmo vanj kriví, na enem mestu pa ima stezo, ki zares ni več široka nego 12 do 15 palcev, in po njej se pride v staro jamo. Ta pot je 8 sežnjev dolg, ter nima nikakoršnega držaja, brezno pa, iz kterega šumi Pivka, globoko je 30 čevljev. Treba je tedaj zeló skrbno hoditi po tem poti, kterega naj se ogne, komur se rado v glavi

*) Schmidl je te misli, „da je iz početka jama najbrže držala na ravnost od vhoda, in da vélika cerkev ni družega, nego strašen prepad, ki se je naredil potem, ko se je odtrgalo skalovje zarad vode, ki ga je izpodjedala.“ On uči, da po sedanjih suhah, podolgovatih otlinalah v Postojni in Predjamo (ki niso take, kakoršen je trebiški rudnik) tekle so nekđaj podzemeljske reke Pivka, Lokva itd., dasitudi so te otlina zdaj za celo nadstropje više od strug, po kterih dan denes teče Pivka, Lokva itd.

zvrtí. Voditeljem je tudi prepovedano, da bi komu svetovali, naj ide v staro jamo, vzlasti pa še, ker je hoja tako težavna, in ker se tukaj razun starih napisov ne najde nič tacega, česar bi ne bilo videti v velikej jami.

Tla so največ mokra in blatna; veža je čedalje oža in tudi nižja, samo 3 do 5 čevljev visoka; ali vsa jama je precèj bogata z raznimi podobami iz kapnikov, ki so skoraj vsi viseči, v novej jami pa stoječi. *)

V bližnjem, malo višej veži je rudeči slap (9), ki spada med najličnejše prikazni. Ko si 43 sežnjev od stopnic, prideš do prvega ozkega prehoda. Pot se tukaj popolnoma stisne; le zadaj na dnu ima 6 čevljev nad tlémi okencu podobno, 20 palcev široko luknjo, skozi katero se je treba preplaziti. Na unej plati je ozek pot z rujavo-rudečimi stenami ob strani. Ta pot se po 30 sežnjih zopet stisne, le 26 palcev široka otlina ostaja odprta, in to je drugi ozki prehod, ki do družega lepšega slapa drži. Po belej veži, ki ima rudeče or-

*) Geognozija viseče kapnike (stalaktite) imenuje tiste, ki visé navdol od stene, in ki tako navdol rastó, kakor ledéne sveče, — stoječe (stalagmite) pa tiste, ki se v jami držé tál in kviško rastó, ker nanje vedno kaplje. Zanimljivo je, kar je Nagel preštévilil v svojem rokopisu: „Beschreibung deren auf Allerhöchsten Befehl Ihre römisch kaiserl. und köniogl. Majestät Francisci I. untersuchten, im Herzogthum Crain befindlichen Seltenheiten der Natur“ 1748 (v c. k. dvornej knjižnici na Dunaji): „ako bi kdo hotel zvedeti, koliko časa je bilo treba, predno se je tako zdebélil veliki steber, ki stoji pri vohu podzemeljske jame v Lokvi, in ki ima 6 čevljev premérnika, kaže številstvo, da je bilo treba 90.720 let, ako vzamemo, da se kapnik za $\frac{1}{36}$ “ zdebélil v 70 letih.“

gelske piščali, prideš uže zopet po ozkej soteski v vežo z napisi (¹⁰), v kateri so stari napisi. Hohenwart si je te-le zaznamoval:

1213 (sic)	(Znamenja.)
C. M.	1575
1323	(Znamenja.)
Kjrchelrer.	M. Weingarter.
1343	1575
Kirchemer prs.	J. Tchiffern
C. P.	Ca. Agourer.
1393	1576
1412	1576
Michael Hauser.	Longkainr.
1538	1578
1516	Der mit Herrn
Philipp Wenger	Joseph Holla
Gnad dir Gott.	Gnad dir Gott.
1523	1580
Stumpberg.	Erzpriester
1534	1580
Kjrchelmer.	Görger Tauffrer
1540	Franz Anton
Kauver	Herzog zu Cromau 1580
Hanns Hueber 1547	auch Fürst zu Eggenperg.
1575	A. W.
(Malo razločna znamenja.)	1585
1575	(Znamenja.)
M. W.	1585
(J. Sciffrerere)	Ferko Jankeritz.
1575	
Gnad dir Gott.	Rauver 1641
1587	16 IMO 42
Mariahilff za	16 IPS 42
Vilharbar.	(Roka.)
1592	Lohr Ingenirer
Walent. Junikar.	Franz Himer
B. P.	Tischlergesell aus
1606	Baiern.

16 S. 34	(Fürst C. Eggenberg:
M.	grb.)
1634	Johann Melchior Ott.
F. v. Stainach.	Johann Paul Sarcher.
1634	1642 den 6. Juni.
Hanns Hueber.	Marco Sernich
Stephanus	Bildhauer 1648
Kanzianer.	an 12. Genaro.
1634	Joannes
Dietrich.	Grassanz.
Maximilian	1648.
Frauenholz 1636	Hans Korn
Kaspar Moll.	1649 den 3. Juni
1636	Johann Paul
Martinus Cuboi.	Hueber 1675
1641	1676
1641	(Znamenja.)
Stirch.	G. Nostiz.
Herr Jakob	Michl Brigel.

Od tod še le se pride k najtežavnejšemu prehodu, k luknji samo 18 palcev širokej, skozi katero se moraš preplaziti, da pojdeš na unej strani v ozko vežo, iz katere ti je po ozkem, 6 čevljev visocem rokavu na kviško plezati, na drugej strani pa zopet navdol zdrsniti. Skozi malo nagubánčeno vežo prideš v zadnjo jamo s koralami ⁽¹¹⁾. To mnogo pristojnejše ime je nasvetoval Schmidl namestu jame z ogrodmi, ker ni videl več ne sledú ne terú tistih suhih ogrodi, katere je grof Hohenwart še 1816. leta ogledoval. Gotovo jih je kapnik odél in skríl človeškemu očesu.

Jama cesarja Ferdinanda. Od spominka cesarja Ferdinanda pot malo krébri drží mimo sive lece ⁽¹²⁾, potem se malo zoží, pa kmalo se

zopet razširi v vežo, ki je 24 čevljev visoka; v njej vidiš mesnico, zdaj prodalnico⁽¹³⁾ imenovano, z visečo slanino (špehom). Precej za mesnico je sadišče, od koder se lahko obrne človek v stransko jamo, ki je bila nekdanj bela, da se je svetila, zdaj pa je uže jako črna; vendar pa je še zmirom lepa in bogata s čudovitimi podobami, izmed katerih Schmidl te-le imenuje: starinsko glavo⁽¹⁴⁾, angleški vrt⁽¹⁵⁾, dež, demantno jamo, pliskavico (delfin), salame⁽¹⁶⁾, gobe, rudeči kapnik na belej steni in prestol. Nekoliko stopinj dalje od mesnice je Mariina podoba, stoječ kapnik, čegar senca je vzlasti zelo enaka Mariinej podobi. Na konci te otlina ugledaš na levi strani viteza, — podobo, kterej zato tako pravijo, ker je nekoliko enaka nogi, ki ima železne golenice. V sosednjej, 30 čevljev visokej jami pak je bil viseč kapnik do 1848. leta, potem ga je pa nekdo odkrhnil in ukral. Reklo se mu je dve srci, ker je bil zares, kakor dve srci drugo poleg drugoga. Otlina se potem čedalje bolj oži, in kadar se zopet jame širiti, stopi na vrsto mali slap⁽¹⁷⁾.*) Blizu ondi je okovani kol⁽¹⁸⁾. Po sedaj so kapniki raznovrstnejših podob in tudi barve, in veža je zopet visoka 30 sežnjev. Tu zagledaš levjo glavo in krstni kamen⁽¹⁹⁾. Na to stopiš na debel živ most, ki ima na enej strani obzidek, na drugej pa živo steno. Ako je ta višina, ki ima do 30 čevljev visokosti,

*) V tej ožavi, pa tudi pri kapeli je posebno močen prepah, da časi celo sveče pogasi.

prilичno razsvetljena, tedaj se beli in rudeči kapniki tako svetijo, da se ti zdí, kakor bi videl pred seboj severno sijanje⁽²⁰⁾. 3 sežnje od tod, 6 stopnic navdol, imaš gledališčno ložo⁽²¹⁾. Zdaj se mora iti 27 sežnjev nekoliko krébri po desetih stopnicah, in pride se do sv. Petra stola⁽²²⁾, ki je na desnej roki na hribcu, 3 sežnje visocem; 10 sežnjev dalje zopet za 5 stopnic više je pa karfijol⁽²³⁾, temu zelišču tako podoben kapnik, da vsacega premoti; na to se ide 5 sežnjev dalje po 27 stopnicah mimo ječe in krčme⁽²⁴⁾, da se pride na plesišče⁽²⁵⁾, v katerem je na desnej strani pri vhodu rjuha⁽²⁶⁾, dolg, v gubíce nabrán, bel, prosójen (durchscheinend) viseč kapnik; nasproti vhoda je pa orkester⁽²⁷⁾, uže po naravi povišan prostor; o Duhovem na njem godejo. Plesišče je največa ravnota vse jame; visoko je 7 sežnjev, dolgo 25 sežnjev, široko pa 15 sežnjev, 275 sežnjev daleč od vhoda. V necem zakotljeji se tukaj dobiva prav pitna voda. Tu o Duhovem plešejo.

V plesiščí je, 10 sežnjev od stopnic, na levej roki 15 palcev široka in 3 čevlje dolga vrzel, po ktorej se pride v poseben prostor⁽²⁸⁾, ki je 12 sežnjev dolg, 4 sežnje širok in 2½ sežnja visok, ter ima kaj lepe brilijante. Gospod Eunike je preiskoval ta prostor, in potem rekel, da bi se v njem o Duhovem lahko pijača točila, ker bi se ob malih stroških dal razširiti, kajti nikjer ni stena debela nad 3 čevlje. V ta prostor se lahko tudi od zadaj pride, če se prekorači na levej strani pota stoječi zid,

*Blumen-
Kopf*

predno se pride k stopnicam, ki držé v plesišče, in tam je treba preplaziti luknjo, ki je 3 čevlje široka in 4 čevlje visoka.

Na spodnjem, desnem oglu moraš iti iz plesišča gori po 3 stopnicah. Tukaj se ti na desnem pokaže podoba sv. Antona Padova-
vana, podoba matere božje ⁽²⁹⁾, ki je v zakotljeji 9 čevljev visoko, in pa čaša sladke zmrzletíne. Za plesiščem so kapniki še le raznovrstnejši, in tudi imajo vsakojake barve: belo, sivo, rujavo in rudečo. Tu se je steber na dva kosa razklal; zgornja polovica na drugem steburu sloní. Temu se pravi stolp iz Pize ⁽³⁰⁾. 4 sežnje dalje pak je trebarvni steber ⁽³¹⁾, (zgoraj rudečkast, na sredi bel, spodaj rumen); 26 sežnjev dalje od tod je črépaha ⁽³²⁾. Potem se gre zopet 6 sežnjev mimo skal, ki so oblečene v bel stoječ kapnik, in pride se v prostor, ki se čedalje bolj zapira; potlej pa je na vrsti mali zvon ⁽³³⁾. To je viseč kapnik; če pónjem s palico udariš, lepo zazvoní. Zvona se pristojno drží kapela ⁽³⁴⁾, v kateri se vidijo orgle in oltar.

Na to se mora iti mimo visečih kapnikov, po 24 sežnjev dolzem nasipu, in zopet mimo stebrov po 24 čevljev visocih, pa tudi mimo brezna, ki je zeló zakápano. Tako se po 40 sežnjih od kapele pride k lesténcu (lustru) ⁽³⁵⁾, ki visi od stropa iz kapnika ustvarjen; 5 sežnjev od tod na levej roci pak je zastava in pod njo roka s tremi prsti ⁽³⁶⁾. Pojdi na to še 10 sežnjev dalje po 10 raztresenih stopnicah krebri, in zapaziš nad seboj na desnej

1) *Spilwörter, želva*

roki, 5 sežnjev od pota, podoba, kterej pravijo tabernakelj⁽³⁸⁾, pod njim pa jasli. S tega mesta je pa treba po 15 stopnicah iti navdol, in predno za teboj ostane zadnja stopnica, najdeš med 8. in 9. stopnico na levej strani dve palmovi drevesi⁽³⁷⁾, iz lepega, belega kamena; pri zadnjej stopnici pak, tudi na levej roci, vidiš vodomèt⁽³⁹⁾, kjer se iz čisto belega kamnja dviguje rudeč steber, podoben vodénemu curku. Od tod na levo je tesen prékol, ki ima krasno brilijantast tlak in svitle, voščenorumene stene; po njem se pride na konci tega pota v glôbel, kterej se pravi voščéna soba⁽⁴⁰⁾. 15 sežnjev od tabernakeljna je na desnej strani veže blizu stene mésečina⁽⁴¹⁾. Tu namreč voditelji za visečim kapnikom na višavi naredé syečavo, in podoba je, kakor bi mesec vzhajal. Še 10 sežnjev dalje na levej strani prav tik pota stojí sam za-se 18 palcev debel in 4 sežnje visok steber (steber s hieroglifami), po kterem se vidijo razne črte in podobe. Ondi blizu je orlova perotnica⁽⁴²⁾. Mimo lepega viséčega kapnika, zopet 10 sežnjev dalje, prideš do ógelnice⁽⁴³⁾. Tukaj se odpre jako prostorna, zračna veža, v kterej se kapljanje od stropa bolj sliši nego v poprejšnjih, in po 15 sežnjih najdeš razvalino⁽⁴⁴⁾, ki je 460 sežnjev od vhoda. Tod leží kapnik vrhi kapnika 36 čevljev na visoko, in podoba je, kakor bi na sredi bil presledek; zgornji del namreč še ni potegnen do spodnjega. Ob tem stebru se razprostira 3 palce dolg, 6 čevljev visok, 3 čevlje širok rumen

prostor, kteremu pravijo duri; tudi zgoraj nad stebrom je nekaj enacega, samo da se imenuje okno. Izpústi se nektore korake na levo, in zapaziti moraš majhen steber, kateri, ako je prilično razsvetljen, človeka tako premoti, da misli, kakor bi videl Marijo, ki Jezusa péstuje; zato se mu pravi Mariina podoba. 5 sežnjev dalje na desnej strani so orgelske piščali⁽⁴⁵⁾, narejene iz več tencih visečih kapnikov, ki stojé drug poleg družega. Na to pride kmalo na vrsto zeló podobno ustvarjena vaška cerkev⁽⁴⁶⁾, potlej stoječe mumije⁽⁴⁷⁾, 15 sežnjev od orgel. Mumije so prav lepe videti, ako so pravšno razsvetljene. Barva jim je belorudečkasta, samo da vleče na sivo. Od mumij na levo, prav nad svojo glavo, najdeš krasno ustvarjeno morskó gobo⁽⁴⁸⁾; ondi blizu na levej roci je prozoren, zanimljiv steber, 3 sežnje visok, 2 palca debel. 20 sežnjev dalje na levej roci sti senéni kopici⁽⁴⁹⁾, dva stebra prevelicega obsežka; na desnej strani pota pak je mala cipresa⁽⁵⁰⁾, poldrug seženj visok, čisto sam za-se stoječ steber. 5 sežnjev dalje se otlina cépi v dva pota; desni je stari pot na goro Kalvarijo, levi pa vhod v novo jamo, ki je 520 sežnjev od vhoda.

Franc - Jožefova in Elizabetina jama. 6 sežnjev od vhoda se ti kaže na desnej roci 6 čevljev dolg kos necega stebra, ki se je utrgal, padel, in potem naslonil na drug steber, s kterim so ga kaplje uže trdno zvezale. 16 sežnjev od vhoda se jama ožíti začénja (tu se vidi na levej steni 7 čevljev od tal podoba, ki je vsa,

kakor goba), in po 36 sežnjih hodá se skoraj čisto zapre. Ker je pot bil tukaj preozek, zato se je moral do višave 5 čevljev povikšati. Precej za to sotesko se odpre veža, 8 sežnjev visoka in 9 sežnjev široka; v njej so začéle rudeče okamenine zakrivati beli kapnik. Zdaj moraš prekoračiti majhen grebén, za njim pa tri stopnice, da prideš na malo višavo, ki ima na desnej strani 3 sežnje visok steber take barve, kakor človeška polt. Na steni od zad je treba pogledati lepih nabranih gubíc, ki se spreminjajo iz najčistejše belote v rožno barvo. Potem se gré 18 sežnjev zopet navdol, in pride se na mesto, s kterega se je vredno ozreti, ker poprejšnja veža se od tod kaj lepa vidi; veličastno se ti namreč pokažejo mnogi krasni stebri in tudi nabrane gube, ki se v barvah čárovno spreminjajo, da jih ni mogoče popisati. Tej veži pravijo mala gora Kalvarija (⁵¹).

V le-to novo jamo ljudjé poprej niso čisto nič hodili, zato je njeno kamenje še tako prvotno, še tako nepokvarjeno. Voda obilnejše od stén kaplje nego pa drugod; tudi kapniki so mlaji. Povodnji možjé, ki po teh prostorih gospodarijo, vpirali so se na vse kriplje, da bi ljudjé ne prišli do njihove domačije. Celó tisti dan, predno se je prvič odprla ta jama, ko sta bila pričujoča presvitla cesar in cesarica, po kterih je otlina krščena, niso mirovali, ampak tako so nagajali in strašili, da so delavci bili precèj preplašeni. V eno izmed ožih otlin je bila namreč pridrla voda, ki je tako rastla, da je bila hitro 4 čevlje visoka; človek pa od tod

nikamor ni dalje mogel. Vendar so delavci vodo obvladali, toda še le jako pozno. Nova jama ni tako velikanska in prostorna, kakor je stara, ali prijazna in lepa je, kakoršna je presvitla gospá, po kateri se imenuje. Stebri so tanjši, nego po družih otlinah, in svetijo se od čiste belote. Vzlasti pa kaže, da se je tukaj narava hotela poskušati v nabranih gubicah in zagrinjalih, kakoršnih je vse polno velicih in manjših, belih, rudečkastih in drugače po-barvanih.

15 sežnjev od tod je dežnik, za katerim precej najdeš predor (⁵²), ki ga je dal narediti g. Eunike. Poprej namreč je bila živa stena med to jamo in med otlino, ki drží na goro Kalvarijo. 406 gold. stroškov je prizadel predor, za katerim je 14 sežnjev daleč stopnica; ž nje pak se vidi na desnej strani pota bliščeče-bel, 3 palce debel, 9 čevljev visok steber; tudi je treba, da se pogledajo bližnja bela zagrinjala (⁵³). Pojdi potem 25 sežnjev dalje mimo lepih, krasno bliščečih stebrov, in na levo nad seboj ugledaš nabrane gubice, bele ko sneg, debeline pa nimajo nad 4 črte. Po sedaj se otlina čedalje bolj oží, in po 14 sežnjih doideš mesto, ki je bilo tako tesno, da so ga morali razširiti. Če od tod ideš po štirih stopnicah, pokažejo se ti nad glavo iz belega kapnika dežju (⁵⁴) enake podobe. 2 sežnja dalje na levo roko v zakotljeji do 4 čevlje visocem sti dve, druga na drugej spéči deklici. Glava je bela, obleka pa rudečerujava. Na to se začenja veža tako razprostirati, da je na-

posled 7 sežnjev visoka in 4 sežnje široka. Tod se kamenje drugo vrhi družega kopiči v šiljastih obocih; po stenah pak se ti je čuditi najlepšim stoječim kapnikom, ki so presvitlo beli, potem čedalje temnejši, ter naposled črnorjavji; njihova bliščoba je taka, kakoršna v demantnem rudniku. 73 sežnjev od dežja pak se odpre 4 sežnje širok pot in veža, ki ima 8 sežnjev širjave, pa 20 sežnjev na dolgost. V njej se pričinja nekoliko stranskih jam, izmed katerih ena drži do Ljubelja, toda ima kaj malo gledanja vrednega v sebi. Zdaj se obrne pot na levo roko, in prav nad seboj vidiš 9 čevljev dolg, viseč kapnik, kteremu pravijo Damokljev meč (⁵⁵). Kacih 20 sežnjev od tod je Elizabetina kapela. Zdaj pak ti je iti po 27 sežnjev dolzem, z brilijanti bogatem poti, da se ti odpre zeló velika veža. Iz nje se vidi razgled (⁵⁶), do kterega prideš, ako greš 14 sežnjev dalje, ter se trikrat zaviješ, ko stopaš krebri na višavo, ki je za 4 sežnje vzdignena.

Razgled je okrogel, senénej lónici podoben hribec, ki ima spodaj 6 sežnjev okroglice; na-nj drži 5 vdolbenih stopnic; na vrhu pak je ravnota. Tu je zares čároven razgled, ki ti kaže innogo več, nego Kalvarija, za katero pravijo, da je najlepši del vse jame. Nikjer ni toliko podob razne vrste, kolikor tukaj; nikjer ni toliko raznih barv. Misli si ogrozne skaline, raztresene krog in krog, med njimi svitle stoječe kapnike, pred nogami velikanske šárenice (teppich), polne blisketajóčih kristalov,

po stenah pa okoli sebe pisana zagrinjala in odeje, tukaj bele na črnem, tam rudečerujave na belem; v zraku si misli visečo nit vodenega curka, čegar šumenje se dobro sliši, nad vsem tem pak veličáven obok, ki ima vse polno posebnih jam, in drží od Kalvarije čez Ljubelj, divjo jamo do Tártara in skalbe: potem lahko razumeš, da je tukaj narava naredila, kolikor je bilo mogoče, in da te mora vsa ta velika lepota očarati, ako je napravljena primerna svečava.

Na večer spomin 11. dneva marca meseca 1857. leta stojí tukaj visok steber, izsekan iz domačega mramorja z napisom:

Heimkehrend
von einem
Triumpfzuge,
dessen Wege landes-
väterliche Huld und
Milde unauslöschlich
gezeichnet haben, weil-
ten hier nach Eröffnung
der nun Allerhöchst Dero
Namen führenden Grotte
am 11. März 1857
Franz Josef I.
und
Elisabeth.

Na drugej strani kamena se bere:

Dieser Stein
künde der Zukunft
die jubelnde Freude
der Gegenwart.

Predno razgledu do podbrdja prideš, moraš popustiti uglajeno stezo, ter iti čez držaj, ki je

ondi, celih 10 sežnjev zmirom navdol tako, da ti na levi roki ostaneta rudečerujava stebra (⁵⁶), izmed katerih je eden 3 sežnje visok, in prideš do majhne skalbe. Od tod se lahko zasukneš na dve strani, ako hočeš dalje pregledovati jamo, na levo ali na desno roko; vendar je svetovati, da se izpustiš na levi pot, ker je težavnejši, da ti nazaj gredočemu ostane desna, legotnejša hoja.

Če takisto mala skalba, ki je 2 sežnja široka, 3 sežnje dolga, na desni roki ostane, najdeš po 13 sežnjih dalje curek (⁵⁷). Tu je bil poprej kosorèp stožek iz rudečkasto-svitlega visečega kapnika, ki se je zdaj začel oblačiti v svitlosiv stoječ kapnik; toda vendar ga še zdaj lahko ločiš tik male, čevlja široke skalbe, v katero od stropa 60 čevljev globoko pada vodén curek. Na podbrdji te kopíce je še ena skalba, v katero se voda preliva iz une. Na sredi te skalbe je pa velika skala, ki ima več sežnjev kúbične mere. Tej skali, ki je vanjo nekaj zalih stebričev iz visečega kapnika vcepljenih, in ki je vsa oblečena v svitlosiv stoječ kapnik, naj bi se reklo ladija, ktereje tudi res podobna. Desna stran tega razdelka v jami je malo ravna, skoraj da gričasta, pa vendar kaj lepa, ker vso steno vidiš do 9 čevljev na visoko zavito v svitlosiv kapnik, ki je potem skoraj do sredi visočine svitlobel, nazadnje pa rudečerujav. Od lepo zakrivljenega stropa visé kapniki raznih, jako čudnih podob; vzlasti levo stran zaljšajo prelepe, nabrane gubice in stebri, ki molé iz stene.

Deset sežnjev od tod je tretja skalba, mnogo večja od vsake unih dveh. Kadar se napojé studenci od dežja, šumí vodéni curek, debel, kakor moška roka, od stropa, in voda stoji zdržema po vseh trijeh skalbah; sama skala, kterej smo rekli ladija, ni pod vodó, ampak otoku podobna se ti kaže. Če je pa zeló velika suša, curek čisto usahne, kakor na pr. januarja in julija meseca 1857. leta, in februarja meseca 1858. leta.

Deset sežnjev od tod na desnej roki je velika podoba, kúpli enaka, in 4 sežnje iz stene molí; na njej pak sta zrastle dva stebra, ki sta po 2½ čevlja debela, po 9 čevljev pa visoka. Vsa ta kapljenína je ob steni čedalje položnejša, na unej strani pak je podobna slapu, da jo torej človek lahko preide. Kúpla ima spodaj belo barvo, ktere se je pa vendar prijel 3 palce debel, siv kapnik.

Od razgleda se ta del jame zeló krasno vidi, če je zadosti svečave; pokažejo se cele vrste raznih podob, ki imajo vsakojako barvo, od najsvitlejše bele do temnorujave. Ako se za kuplo užge grški ogenj, kakor je bilo, ko sta bila v jami presvitla cesar in cesarica, in ko se je pričela vožnja po železnici od Ljubljane do Trsta, potem se lahko vidi tje po veži, ki je za kuplo; vendar se ti ne pokažejo vse krasote, ker jako odnaša kupla.

Ta veža, ali prav za prav ta pot, meri 30 sežnjev na dolgost, 15 sežnjev na širjavo in 9 sežnjev na visokost; vsega po toliko ima tudi ves prostor od razgleda pa do konca veže, ki je polna

prelepega kamenja, katero se spreminja od svitle belote do pepelnate in rujave barve; na levi strani imaš najlepša pregrinjala, gubice in stebre, na desni pa mnogo slapov. Po tleh so luže, v katerih se najkrasnejši kristali bliskajo, in tudi sem ter tje ležé zdrobljeni stebri, na katerih pa uže drugi, novi stojé, nič manjši od poprejšnjih. Strop je bel, pa ima tudi prečudne podobe in kamenéna dela.

Ko si konci te veže, zavij na desno preki slapa, in kmalo bodeš v jami, ktere pravijo Tártar. Precèj gladka, ravna je, in ima največ na desni strani prav lične podobe; vzlasti prijazna je bela izba⁽⁵⁹⁾. Konci tega pota je brezno, Tártar⁽⁶⁰⁾ po imeni; v tem prepadu se pot ustavi. Konec Tártara je 1243 sežnjev od vhoda, in to je največa dolžava vse jame.

Ako se povrneš zopet v vežo, katero smo poprej imenovali, ter na ravnost dalje ideš, dobiš neko vodo, 30 sežnjev od tod. Čedalje bolj se ti oží pot, ki je pri vodi le 9 čevljev visok. Po tleh leží mnogo skrilí, med kterimi so majhne luže, ki jako težé hojo dalje. Stene in strop imajo le malo kapnikov; samo tu pa tam se pokažejo prijetnejše oblike. Treba je, da obideš vodo, ako hočeš priti na uno stran, in sicer tako-le: obrni se na levo, pojdi čez hribec, za kterem najdeš ilovo zemljo, in prebredi potem vodo, po ktere leží nekaj desák, da pregloboko ne zagrezneš. 5 sežnjev od tod na dobro ravnih tleh ugledaš na desno roko stranski pot, ki je 15 sežnjev dolg, največ prav nizek in malo gledanja vrednega hranèc;

samo po stropu, ki je tod le po 4 čevlje visok, vidiš neizmerno število cévk, podobnih peresnim tuljavam, ki so pa vse zamoklorumene; najbrže je ta pot časi poln vode. Na levej roki glavnega vhoda zopet vidiš nizek in tesen pot, držeč k spodnjemu koncu prepada, ki je pri glavnem vhodu. Bilo je poprej samo pol tega pota znanega, ker se ni moglo iti dalje, kajti vpirala je 4 palce debela stena, katero je dal presekat g. Eunike, po kar je prišel bil do kraja ogroznega prepada, ki ga je pozneje izpoznal, da je spodnji del skalbe.

Ako se povrneš k poglavitnemu vhodu, prideš za 5 sežnjev od tod po ravnih tléh mimo rujavih visečih stebrov zopet do vode. Tu se je treba na desno obrniti, držati se rujavih, ob vodi stoječih stebrov, in takisto dalje stopati. Tako se doide unstranski breg te vode, ki je dva sežnja dolga. Ko si tukaj, začne ti bobneti glas in stopinje pod teboj, kar priča, da moraš biti blizu velike otlina. Idi še 5 sežnjev, pa stojiš res na kraji velicega grota. Do tu je bila poprej znana jama. G. Eunike se je izpustil do srede te globočine, kjer je našel ravnoto, na kateri je človek stal brez nevarnosti, in videl je, da je unkraj tega golta še dalje zopet jama. Sklenil je torej pregledati, kakova mora biti, in vzame s seboj čolnič, vrví in lestve, pa se izpusti v brezno 6. dan marca meseca 1858. leta.

G. Eunike je videl precej, da voda, na katero je bil položil čoln, tukaj ne stoji, ampak teče, ker to je zopet sama Pivka. Do zdaj

vémo za štiri mesta, na katerih se lahko Pivkina lastnost preiskava: 1. pri vélikej cerkvi, ko prvič ponfkné; 2. pri skalbi; 3. pri Pjuki jami, čétt ure na sever od magdalenske jame; 4. v Planini.

Gora Kalvarija in njene stranske jame.

Vrnimo se zopet k razgledu. 30 sežnjev od njega je puščavnik ⁽⁶¹⁾, steber na desnej strani pota samotno stoječ. Predno pak si prišel do njega, čúdití se ti je bilo na levej in desnej, pa tudi po stropu nenadjaním podobám in čúdivítím oblikám, kakoršnih po drugod nima vsa jama. Za puščavnikom se ti naglo odpre jako prostorna véža, 30 sežnjev dolga, 30 široka. 10 sežnjev za puščavnikom prideš po ozkej stezici na Ljubelj ⁽⁶²⁾, ki ima na vrhu ravníco. 10 sežnjev potem, ko se je začela ta steza cepiti na več potov, ugledáš na desnej stransko jamo, ki drží v jamo Damokljevega meča, kar je bilo úže povedano; na levo roko je pa še druga, 50 sežnjev dolga, 8 sežnjev visoka in 6 sežnjev široka jama. Zdaj pojdi 6 sežnjev daleč, ako hočéš na desnej strani 3 čevlje od pota videti 4 čevlje visok, 3 čevlje debel steber, kteremu pravijo kobíličji parobek ⁽⁶³⁾; na njem se namreč redé rujavosive kobilice. Od tod se gre navdol, in treba se je osemkrat zasukniti, predno prideš do ravnega jéza, ki je 8 čevljev visok in sežnja širok. Obrní se na njem, pa bodeš videl ves Ljubeljev breg, podoben velícemu slapu. Tu je prostor 40 sežnjev visok. Na levo od jeza je stranska jamica, ktero je Schmidl krstil

po Löwengreifu, ker je ta mož za postojnsko jamo dosti naredil in skrbel. Na desno, 15 sežnjev od jeza, je rupa, v katero poniceje voda, z Ljubelja tekoča. Kadar je zdržema deževje, voda tako udari skozi strop, da z Ljubelja navdol hrmí, kakor neurnik. Od jeza se mora iti krebri po dveh zavojih, da se pride do 10 stopnic, in potem do ravnice, s ktere se na desnej vidi céla vrsta stebrov in več razmetanih velicih kapnikov. Na enem izmed njih stoji močen steber, ki ima na svojem vrhu majhen viseč kapnik, poleg kterega sta na levej in desnej še dva druga. To se imenuje sv. Štefan⁽⁶⁴⁾ zato, ker mu je podobno. Od tod na levo roko lahko pogledaš v stransko jamo, ki drži v Kalvarijo, in ima dosti izvrstnih podob.

Najlaže bi se po tej jami dal narediti drugi pot na goro Kalvarijo, na katero drži zdaj samo eden, ki je pa dosti pretesen. Vzlasti o Duhovem bi se utegnila pripetiti kaka nesreča, ko se ljudjé tako rinejo in gnjetó. 20 sežnjev od sv. Štefana je podhribje gore Kalvarije. Tu stojé duri⁽⁶⁵⁾, imejoče za podboje dva velikanska viseča kapnika in več majhnih, ki se rudeče in belo utrinjajo. Od tod moreš iti samo človek poleg človeka. Kmalo je treba zeló krebri proti severnej strani stopati, da se pride v široko vežo z velicimi razvalinami in odbitki raznih lepih kapnikov. Tu je postojnska jama najviša, in vidi se mrtvaška glava⁽⁶⁶⁾ ter podoba sv. Nikolaja⁽⁶⁷⁾; na levej strani pota je pa največi steber⁽⁶⁸⁾, kar jih je v jami. Na to se pride 81 sežnjev od pod-

hribja do druge jamske višave, ki ima najkrasnejše kapnike raznih barv. Tukaj dobiš ravnico, na kateri vidiš iz kapnika narejenega moža⁽⁶⁹⁾, ki ženo v goro nese. Če se obrneš, zapaziš preslavno podobo milanske cérkve⁽⁷⁰⁾, t. j. mnogo stebrov razne velikosti in lepote. Po 6 sežnjih se delí pot na dvé rogovili; po levej se mimo tržaške prelúke⁽⁷¹⁾ pride, ako si stopal 30 sežnjev, do najvišega vrha gore Kalvarije, kjer leží Noetova ladija⁽⁷²⁾, silna skala, počrkana z raznimi imeni, med kterimi je tudi ime nadvojvodice Marije Luize, ki je bila tukaj 4. dan junija meseca 1830. leta.

Gora Kalvarija se na vseh stranéh vzdiguje sama za-se do visočine 30 sežnjev. K vrhu narejeni pot meri 120 sežnjev. Tod ne ugledaš posameznih stebrov, ne posameznih sem ter tje raztresenih kapnikovih podob, ampak sto in sto lepih stebrov, izmed kterih se dobé velikanske oblike raznovrstne barve od čiste belote do temnorudeče rujávosti. Ko gleda strmeči popotnik vse to, móra pritegniti, da take čudovite krasote, kakoršno ima Kalvarija, nima vse podzémeljsko bogastvo po vsem Krasu, in menda tudi nobena druga jama ne, kolikor jih je po Evropi. Ljudje imajo navado ostajati na njej samo po kratke pol urice, torej se pa tudi odpravijo, predno so mogli z duhom vse objeti, da se jim o krasoti samo nekoliko sanja, zares užili je pa niso. Jaz lahko rečem, da, kolikorkrat sem se nanjo vrnil, vedno sem nahajal nove krasote, ktere so mi budile vselej drugačne občutke v srcu. Če sem zdolaj stal pri

durih in ugasnil luč, da je bilo krog mene vse temno, zgoraj pa če so bili drugi moji tovarši pred krepko razsvetljenim v é l i k i m o l t a r j e m, čegar posameznih podob ni bilo videti več nego luči samih, potem se je blisketal vrh te gore, kakor v nadzemeljskem sijanju. Neizmerno bi te moralo presuniti, ko bi zgoraj zadonela pesem krepkega zbora, ti bi pa zdolaj v temi poslušal! — Ko sem stopal samoten z brléčo lučjo v hrib, da so pred menoj skakale sence raznih stebrov, okrog mene pa grobovo tihoto dramile padaječe kaplje: tedaj se mi je zdelo, da je vse živo po jami; kamen za kamenom se je premikal, steber za stebrom je imel svojo posebno podobo; vse je gibalo! — Če sem plamenico imel za seboj, in drugo dovolj daleč pred seboj, tedaj so se jeli raztreseni stebri in kapniki spravljeni v red in vrste; vse je dobivalo živo podobo, in ako smo svetili, da smo od zgoraj doli gledali, potem še le se nam je prav očitno razodevalo čudovito bogastvo teh podob. Najlepše pak je, če na družem vrhu gore bengalski ogenj tako zanetiš, da ga sam ne vidiš, ampak od zgoraj doli gledaj čez razsvetljeni gozd stoječih kapnikov; zdaj se ti še le odgrne te jame velikanska prostornost. — Prezanimljivo se mi je tudi zdelo, ko sem hodil po (sedmej) stranskej jami od sv. Stefana, težavno plezajoč po skalinah velicih posipov, in potem prišedši do tál iz kapnika, gladkih kakor led, videl čedalje več pred seboj stoječih kapnikov, katerih sem bil radosten, ker sem se mogel oprijemati: — kar sem naglo zapazil,

da sem od zadaj prilezel na goro Kalvarijo, za katero, v preiskovanje zamaknen, pač nisem nikakor mislil, da je tako blizu mene, potem pak poprimši se kacega stebra sem pod seboj zapazil v strmoglavej globočini tovarše z lučicami, ki so povsod iz tisoč in tisoč kristalov po stebréh in po tleh vabile nov svit, bliščeče žarke. Takrat sem še le videl, kako je morala biti veličastna in krasotno postojnska jama, ko se je prvemu najdeu zableščilo od njene prvotne čistote in deviške lepотиje!

Tej gori pravijo Kalvarija od kar je bila najdena, gotovo zato, ker so gosti, kameneni stebri nekoliko podobni ljudém, ki so šli na Golgato za križem. Na družem holmu so voditelji odlomljen steber povprek déli na steber, ki stoji po konci, da bi tako naredili križevo podobo. Vrh ti pa ne kaže prav nič takega, kar bi te opominjalo tega imena; toda na desnem je pač véliki oltar⁽⁷³⁾, kar je gotovo kaj pristojno, da se človek tudi vérskih skrivnosti čuti na tacem mestu, katero prime in povzdigne celó najbolj otrplo dušo.

Gora Kalvarija je visoka 22 sežnjev, ko bi jo namreč z vrha navpik zavrtal; duri so 925 sežnjev od vhoda, vrh⁽⁷⁴⁾ pa 1072 sežnjev; 250 sežnjev meri pot, ki se v okrogu suče okoli vrha. Jama ima na podhribji 108 čevljev visočine, dasitudi je zunaj duri v angleškej kuhinji bila visoka samo 36 čevljev; naglo se torej povzdigne za 72 čevljev. Pri durih začeni se otlina hitro kriví v obok nad hribom, in strop je od vrha hriba še 54 čevljev daleč; najviše stro-

povo mesto je 246 čevljev nad podhribjem. Vsa otlina meri od podhribja do zahribske stene 642 čevljev, povprek (od vzhoda na zapad) meri pa 618 čevljev, kar je precèj prostora za podzemeljsko otlino. Iz početka je pot nekoliko strm, sicer pa, kar je največ mogoče lagoten; prepadov te varujejo trdni obzidki.

Za priklado naj popišem tukaj še jame na desnej in levej strani gore, ki so bile 1858. leta prvič preiskavane.

Na levo roko 12 sežnjev od sv. Štefana je 3 sežnje visoka stena. V tem prostoru se ti na levo kažejo oblike, imejoče razne barve, od rumenkasto-bele do sive. Tu naj se nikar v nemar ne pustí za kotlej, kakoršnih je mnogo v goškem zidovanji, da se va-nje stavijo podobe; tudi jih delajo, kjer mislijo narediti pomole. Na desno je zopet drug steber, ki je spodaj 2 sežnja debel, zgoraj pa v dva prav tenka vrha cépljen; ves steber ima 6 sežnjev visokosti. Tla tega prostora so svitlosiva; po več krajih pak stojé majhni, sivi stožki po 3 čevlje visoki. Ko prideš do 3 sežnje visoke stene, katero sem uže imenoval poprej, vidiš brezno, ki 8 sežnjev globoko, za 60 stopinj nagneno, drží na severno-zapadno stran. Dolgo je 4 sežnje, in tudi enóliko široko; v njem pa je voda; stene ima jako zakápljene.

Vrnimo se k unej steni, od koder bomo videli célo okroglico stebrov, ki so veličansko lepi. Ko si gori, ugledaš na levó roko mnogo kuplam enacih oblik, med kterimi je v sredi slapniku enaka, črnosiva in otámno bliščeča po-

doba; na desno sta dva po 4 sežnje visoka stebra. Posebno lepoten je drugi, ki se rujavorumeno sveti, in ima dosti izrastkov, največ podobnih visečim ušesom. Če ideš potem še dalje, prideš po 7 sežnjih do konca te stene. Tukaj se ti na levi roci kaže dosti temnorujavih zagrinjal in storžev, ki lepó zvoné, če ób-nje udariš, na desnej pak temnorujav, svitel steber, kateri je zgoraj podoben kupli, ki ima vse polno žlebičev po sebi. Strop je bil pri sv. Štefanu visok 18 sežnjev, tu ima pa samo še do 5 sežnjev visokosti.

Zdaj treba, da steno pustiš, ter zopet ideš navdol. 12 sežnjev od tod, ko si koračil po zvrnenih stebreh mimo zelo zakápljene jame na desnej roci, prideš do svitlobelega stebra, ki je 2 sežnja in 3 čevlje visok, spodaj 3 čevlje, zgoraj 5 čevljev debel; na vrhu je podoben kupli. Izvrstno lepa je tega stebra belota in odrastki; tacega več nima vsa druga jama. Tik njega je drug, rumenkastosiv steber, na katerem je mnogo visečih ušes. Na severnej strani od njega se ti kaže krasna, odnesu enaka podoba, ki je 5 palcev debela, 5 čevljev široka in 3 čevlje iz stene moléča. Na konci tega odnesa visi kapnik, podoben zobčastej ruti. Ta steber je 3 sežnje in 3 čevlje visok, in seza, kakor bi ga podpiral, do stropa, ki je tukaj enóliko visok. Ne pozabi se ozreti od tod, ker videl bodeš poprej imenovano steno ter vse razne okroglice njenih stebrov, ki se kaj posebno krasni pokažejo, vzlasti če je okrog sv. Štefana prostor jako razsvetljen. 7 sežnjev

dalje vidiš drug steber, ki ima po tleh proti jugu več razcepkov, koreninam podobnih. Na severnej strani tega stebra zopet vidiš drug odnes, od kterega visé posebno lepi zobci. Steber je spodaj siv, zgoraj pa rumen, ter ima na vrhu dosti odgonov; visok je 3 sežnje in 3 čevlje. Jama je tu 7 sežnjev široka pa 3 sežnje in 3 čevlje visoka. Posebno lepa so tla in desna stena: tla so sivobliščéča, stena pa vsa polna brilijantov, iz kterih molé majhni, svitli odnesi, sveče in zagrinjala.

18 sežnjev od tod na levej roci se vidi véliki šotor, ki stojí sam za-se, podoben odnésom, ktere smo prej popisovali, samo da je šotor zgoraj šiljast, odnesi pa okrogli. Namestu jabelka je na njem okroglica prav lepih, rumenobelih od 2 do 6 palcev visokih stebričev. Kaj tacega se vidi samo tukaj. Streha tega oboka je bela na tem mestu, ter ima velike in majhne rujavospreminjaste storže.

4 sežnje dalje pak so tla, kakor bi jih kdo bil urezal, jako podobna ljubljanskemu močvirju, koder ga je prerezala železnica. Zopet 4 sežnje dalje se začénja strop hitro vzdigovati, ker tu je podhribje gore Kalvarije. Še 13 sežnjev dalje najdeš na levej suho, 5 sežnjev globoko rázpoko, držečo kacih 6 sežnjev proti jugu; lepo rumenobelo zakápljena je. Od stén se utrinja tolik odsvit, da se človeku prav bléšči. Na levej roci nad le-to jamo je na črnkastej steni dosti jako čednih storžev in zagrinjal, na desnej pa več rujavosvitlih stebrov, polnih žlebičkov.

Zdaj ostane gora Kalvarija na desnej roci, in po 8 sežnjih si na hribcu, na kterege si moral iti po skalinah. Tukaj se obrni, in bodeš videl vso jamo za seboj, podobno prerovu kake železnice. Od tod je zopet navdol težaven pot, nekaj po velicih skalinah, nekaj pa mimo njih, in po 12 sežnjih, ki so za 4 sežnje navdol nagneni, najdeš najgloboče mesto postojnske jame, ker tu je gora Kalvarija 26 sežnjev visoka. Zopet se gre še 8 sežnjev, predno se po razvaljenih stenah pride na 2 sežnja visok holmec, s kterege vidiš na desnej veliko skalo, ki ima 5 kúbičnih sežnjev, precej za njo pa jako lepo sliko, narejeno iz več stebrov, ki so na 4 sežnje debelem stalu, ter imajo rumenobelo barvo. Še 12 sežnjev dalje ugledaš na levo roko prav lepo, belo podobo, namreč 2 čevlja široko luknjo v steno, nad katero visé bele, zgoraj 2 palca, zdolaj pa le $\frac{1}{2}$ palca debele sveče, ki so na sredi te luknje manjše, ob krajéh pa več. Idi zopet 10 sežnjev, in ko bodeš pustil za seboj na levej roci, na hribcu 2 sežnja visocem, okno, ki ima lepe viséče nabrane gubíce, prideš do brezna 3 sežnje globocega. Obrni se na desno, sicer ne moreš na uno stran; vpri levo nogo na stebričem podobne kapnike, stoječé ob tem breznu, z desnico pak se primi storžev, ki so na desnej steni. Tako nesi v levej roci svetilnico, ter pojdi 2 sežnja in 3 čevlje, pa si un kraj brezna.

Po sedaj se jama kaže menj raznolika, in tudi kapnikov ni več toliko, nego jih je bilo poprej; strop in stena so iz navadnega, zeló

razpokanega apnika. Treba je iti od poprejšnje jame zopet 15 sežnjev dalje zmirom po ilovej zemlji, po kateri leži sem ter tje kaka tenka skríl, in pride se do 5 sežnjev dolzega, 2 sežnja globocega žrela, od koder moraš priti na prav strm hribec, ki je 3 sežnje visok in 5 sežnjev dolg, za katerim je golt, enóliko globok in dolg. Potem se moraš povzdigniti zopet na hribec, ki je na unej strani 3 sežnje visok, in ko si ga pustil za seboj, stojiš 170 sežnjev od sv. Štefana, prav na konci tega pota, ki ima na levej roci majhno stransko stezo, v kateri je bil g. Eunike zapazil, da je bilo na gorkomerji 3 stopinje več mraza, tudi zrak je bil precej hladnejši; zato on misli, da tukaj strop ne more biti prav debel; na konci te jame je bilo tudi videti mnogo z ilovico zmešanega peska, ki ga je sapa zanesla. Tla so dobro ravna, ter imajo dosti po 4 palce debelih skríl in nekaj odlomljenih, po 4 čevlje debelih stebrov. Ta jama je visoka 6 sežnjev.

Ko se v brezno vračaš, najdeš na desnej roci v globočini 3 čevlje široko luknjo, skozi ktero se pride po tleh, ki so jako zakápljena, do vode 2 čevlja globoke, in po njej 20 sežnjev daleč zopet do izhoda poprejšnje nizke otlina, ki ima dosti rujavih pa jako zamoklih stebričev, in tudi brez števila majhnih, tencih, ali zopet zamoklorujavih cévk, podobnih dežju v Franc - Jožefovej in Elizabetinej jami. Ta nizka otlina je ob povodnji menda čisto zalita. Pri izhodu, ktereга sem prej ime-

noval, stojiš v prvem prepadu. Od tod se ide nazaj na podhribje gore Kalvarije.

Gora Kalvarija je precèj enólíko visoka na vseh trijeh stranéh, po kterih se more na-njo priti, vendar so potje nanjo razno dolgi; ali gotovo je, da so mnogo strmejši tisti, ki so daljši. Če jo meriš od vseh trijeh platí, najdeš, da je povprek 22 sežnjev visoka. Na zapadnej strani je najstrmejša. Po neizrečeno velicih skalah in po grámozu tudi tukaj prideš do prve visočine; druga visočina je pa uže lepša, ter kaže prav krasne podobe. Če se na levo ozreš, videti moraš velikanske okroglice raznih stebrov od najsvitlejše belote do pomarančne rumenine. Tako imaš vedno pred očmí najlepše gledanje, dokler nisi na višini gore Kalvarije.

Na drugej strani pota, na desnici gore Kalvarije, če si misliš 20 sežnjev ravnote, prideš po strmecu, ki meri 28 stopinj, do oboka, imejočega 18 sežnjev šírokosti, 8 sežnjev pa visokosti. 10 sežnjev od tod vidiš rujave stebre, ki se z visočine zdé enaki podobam; po ravnem poti od tod najdeš vežo, v kterej imati dve drugi jami svoj začetek.

Zdaj se najprvo drži na levo roko, da prideš na višini, po kterej so tla jako ilova, do rujavih podob, ki stojé, kakor bi pot zapirale. Ko si se preplazil skózi-nje, prideš 32 sežnjev od prve veže v drugo vežo na konci pota. Po tleh je videti največ le samo ilovico z velikimi skalami; po stenah je nekoliko rujavih stebrov, ki pa nimajo nič posebnega na sebi.

Ilovica je ob vseh stenah precej viša, da je torej vse podobno livniku. Ako se vrneš v srednjo vežo, ki je 4 sežnje visoka, in ako se tu zasukneš na levo, zapaziš pred seboj polôžen holmec, s kterega se vidi mnogo svitlobelih in krasno voščenorumenih, po 3 čevlje visocih stebrov. Ta pogled je kaj zanimljiv, ker se ga nisi nadjal; misliti moraš, da imaš pred seboj vilinski vrt, in ta hribec bi se po pravici moral imenovati čarovni vrt. Po tej visočini je več podrtih stebrov, tla pak so od samega kapnika gladka, kakor léd, in po stenah je obilo prelepih, nabranih gubíc. Z visočine se vidi na levej roci majhna stranska jama, ki je polna belih in rumenih stebrov, in še dalje idóč prideš prav na vrh tega hribca, od koder ugledaš na levej roci pred poprejšnjo stransko jamo okroglico svitlobelih stebrov; ta okroglica méri okoli sebe 8 sežnjev. Posebno lepi so razni stebriči, ki v človeških mislih budé premnogovrstne podobe.

Zdaj se ide nekoliko navdol, in videl bodeš po ilovnatej zemlji na desnej in levej roci zadnje bele stebriče. Potem doideš majhno skálbico, skozi katero se pride na hribec, ki je 2 čevlja visok. Zdaj se je treba nekoliko stopinj na desno sukati, da zopet najdeš drugo, 2½ čevlja široko, 5 čevljev globoko in 6 čevljev dolgo skalbo z vodó. Tu moraš deti desno nogo na desni rob, levo pa na levi rob skalbe, in tako nad vodo koračiti, dokler ne prideš na uno stran. V prostoru, ki ima dva štirjaška sežnja, ugledaš na enem konci stene jamo 9 čevljev globoko;

vanjo se voda izliva, kadar je skalba prepolna. Če greš v jamo, najdeš najlepše, svitlorumene kristale po stenah in tudi po dnu. Povrni se do prve skalbe, zasukni se potem na desno, in kmalo prideš, plazeč se med kapniki, do prostora, ki meri 5 štirjaških sežnjev, krog in krog sebe pa ima svitlobliščeče kapnike. Na levej od tod je ozka, 2 sežnja dolga skalba, čez katero si zopet moraš pomagati, kakor čez poprejšnjo, in tu, 67 sežnjev od srednje veže, najdeš konec tega pota v krasnej veži iz voščeno-rumenega kapnika. Celó tla so kakor zalita, in po stenah blisketá mnogo storžev in zagrinjal. Sploh je podobno, da se je narava od čarovnega vrta do prve skalbe poskušala, kako zna delati bele podobe, od prve skalbe do konca pa, kako umetna je v rumenih; prvi del je iz razbitih skal, ki so čisto v kapnik zavite, zadnji del pak je raven, in tukaj ne dobiš prav nič golega apnika; vse lesketá, vse se utrinja.

Stari pot na goro Kalvarijo in jama nadvojvode Ivana. 16 sežnjev od podhribja gore Kalvarije prideš do angleške kuhinje ⁽⁷⁵⁾, ki ima v sredi žensko ogrinjačo; po 34 sežnjih dalje je angleško drevoredje ⁽⁷⁶⁾, ki ima na konci lisičjo podobo ⁽⁷⁷⁾; 52 sežnjev dalje pak je težavni prehod ⁽⁷⁸⁾, ki je dolg 32 sežnjev. Tu se na desno obrni, in groza te bode gledajočega razmetane razne velikanske stebre, na katerih navpik sloné uže zopet novi slopi. Tudi naj se tukaj v némar ne pusti zemljevid. 8 sež-

njev na *unej strani prehoda vidiš, ako greš po jezu, ob katerem drži na desnej strani zid, na strani zida nad breznom bel steber (79), ki pa od kapnika biva čedalje bolj rudeč. 24 sežnjev od tod imaš dva bela stebra, ki merita 4 in 3 sežnje v okólici. 16 sežnjev na levo roko na višini je vhod v jamo nad dvojvode Ivana (80 *), v kateri se najbolj odlikuje goška veža. Skoraj prav okrogla je, na sredi nje pa silen, rujav stoječ kapnik, sezajoč, kakor plašč, na parobek odbitega stebra, okoli kterega je obilo manjših stoječih kapnikov. Tod in tam pa stojé posamezni, nelični kapniki. Po stenah je dosti belih, sivih in rumenkastih kapnikov, ki se okroglo dvizajo navdol od stropa, od koder se do tal izpuščajo v neštevilnih cevéh in storžih. Od stropa samega tudi visi Bog vedi koliko raznih kapnikov, ki se opirajo na stene, ktere so sem ter tje zeló napéte, in tako narejajo mnogovrstne zakotljeje, kterih lepota nas opominja v resnici goškega zidovanja. Po tej jami ni videti nikoli nikjer golega apnika; celó po tleh je vse polno rujavih kristalov. Na desnej strani so majhne lôkvice s čisto vodo, ki so bile poprej vse vkup sama ena večja lokev, v katero so bili zanesli človeške ribice (86) iz magdalenske jame, da bi se videlo, kaj počenjajo te čudne živali; zdaj nobene več ni tukaj. Dalje moramo v tej stranskej otlini ime-

*) Da bi se ta jama prvotna ohranila, zato je zaprta z omrežjem, od kterega ima ključ okrajni načelnik, ki je prvosednik jamske komisije; treba se je torej njemu posebej priporočiti, ako hočeš tudi to jamo videti.

novati galerijo z brilijanti ⁽⁸¹⁾, málo zagrinjalo, ki ga je našel dr. Schmidl 1852. leta, črno vežo ⁽⁸²⁾, v kateri so stene brez kapnika, orgle, Lotovo ženo, rudečo vežo ⁽⁸³⁾, zagrinjala z nabranimi gubicami, ⁽⁸⁴⁾ in težavni prehod ⁽⁸⁵⁾. Ako se vrnemo do vhoda jame nadvojvode Ivana, dobimo po 30 sežnjih na levej roci stražnico, in turško sabljo ⁽⁸⁷⁾, čuden kapnik, ki nima svoje vrste po vsej postojnskej jami razun Damokljevega meča, podobnega sablji, ktera prosto visi od stropa, zgoraj 8 in zdolaj 5 palcev široka, srednje debela; na tleh pa ni čisto nič sledú, da bi doli padajoče kaplje kako podobo narejale. Po 76 sežnjih, ko si videl na levej roci vhod v stransko jamo, ki pa nima nič ogleđovanja vrednega, prideš do ribjega trga ⁽⁸⁸⁾. Tu precej vidiš kámbalo, nekoliko globoče na levej morskega raka, nad njim pa zlato runo, in poleg morskega raka na levej spéčega leva, nad katerim je véliki slap. 6 sežnjev od tod na levej roci je jamski čuváj ⁽⁸⁹⁾, to je 3 čevlje visok kapnik, na zgornjem konci podoben človeškej glavi. Izpusti se dalje mimo kamenénih stén, in po 16 sežnjih bodeš v jézdnici, ki ima v sredi steber, podoben tistim, kakoršni stojé po jezdnicah. Nasproti jezdnice na levo roko je sloveče zagrinjalo ⁽⁹⁰⁾. Vsak se čudi tej naredbi, ki je 9 čevljevisoka, 4 črte debela in 1½ do 3 čevlje proč od stene navdol viseča, ter ima 4 palce širok, rujav in rudečešarast rob. Nasproti kapnika sta dva velika, rudeča, okame-

néla lijaka na sivej steni, imenovana kurnjek in slamnata streha.

8 sežnjev dalje pó jako prostornej veži na levej roci vidiš izpovednico, 2 čevlja debelo, 9 čevljev dolgo, 5 čevljev pa visoko skalo, ki ima luknjo v sredi, in še 4 sežnje dalje najdeš topov steber ⁽⁹¹⁾, ki je bel, svitel, 3 sežnje visok in sežnja debel. 36 sežnjev od tod je rudeče morje ⁽⁹²⁾; tako namreč pravijo valovju podobnim tlém na levej strani pota; 4 sežnje dalje pak je vélika cipresa ⁽⁹³⁾, in 10 sežnjev od tod na levej roci na višavi devetih čevljev so kréželjci ⁽⁹⁴⁾, beli, tenki, svitli, prozorni in zobčasti z majhnim robom; to ime jim zeló prístuje. Blizu ondi na desno je najdebelejši steber izmed vseh, kar jih je naredila ta jama, ker ima 10 sežnjev mere okoli sebe, in 15 sežnjev visočine. Po 15 sežnjih dalje prideš do groba in zopet do vhoda Franc-Jožefove in Elizabetine jame. Grob je viseč kapnik, podoben, da je hotel nekđaj z visečimi storži in stebri to otlino zakápati. V tem, valovju podobnem prostoru imaš krasne stebre, polne žlebičkov, na levej roci groba pa samotnen stoječ kapnik, obelisk. Ako si prišel do groba, dovršil si pot po vsej jami okoli in okoli.

Koliko in zakaj mora plačati, kdor pride v jamo.

Št.		Plačilo v avst. vr.	
		gld.	kr.
1	Vhodnine: a) kdor ni vojak, mora plačati po	—	70
	b) vojak mora plačati po	—	35
2	Jamskemu strežaju in tudi za dve milini sveči, ki se namestu svetilnice rabiti v Franc-Jožefovej in Elizabetinej jami, treba plačati	—	80
3	Za nosilnico z dvema svečnikoma	6	30
4	Za voščeno plamenico	2	63
5	Ce se na razgledu prižge véliki svetilnik, ki ima 27 milinih sveč	—	52
6	Za malo svečavo, ki potrebuje 4 libre lojévih sveč	2	10
7	Za veliko svečavo, ki potrebuje 10 liber lojévih sveč	5	25
8	Za vsako libro milinih sveč	1	5
9	Uradniku, ki spremlja vsako društvo, v katerem je nad 20 ljudi	2	10

Opomba.

- a) Razun teh plačil ni družega treba nikomur nič dati; posebno ostro je pa jamskim služabnikom prepovedano, zahtevati kako plačilo ali kak dar; vendar jemati pa smejo darí, ktere bi jim gospoda v jamo prišedša dala sama za sebe, v znamenje, da je ž njimi bila dovoljna.
- b) Ako gré v nerazsvetljeno jamo čtvero ljudi, morajo s seboj vzeti vsaj tri služabnike; ako jih ide v slabo razsvetljeno

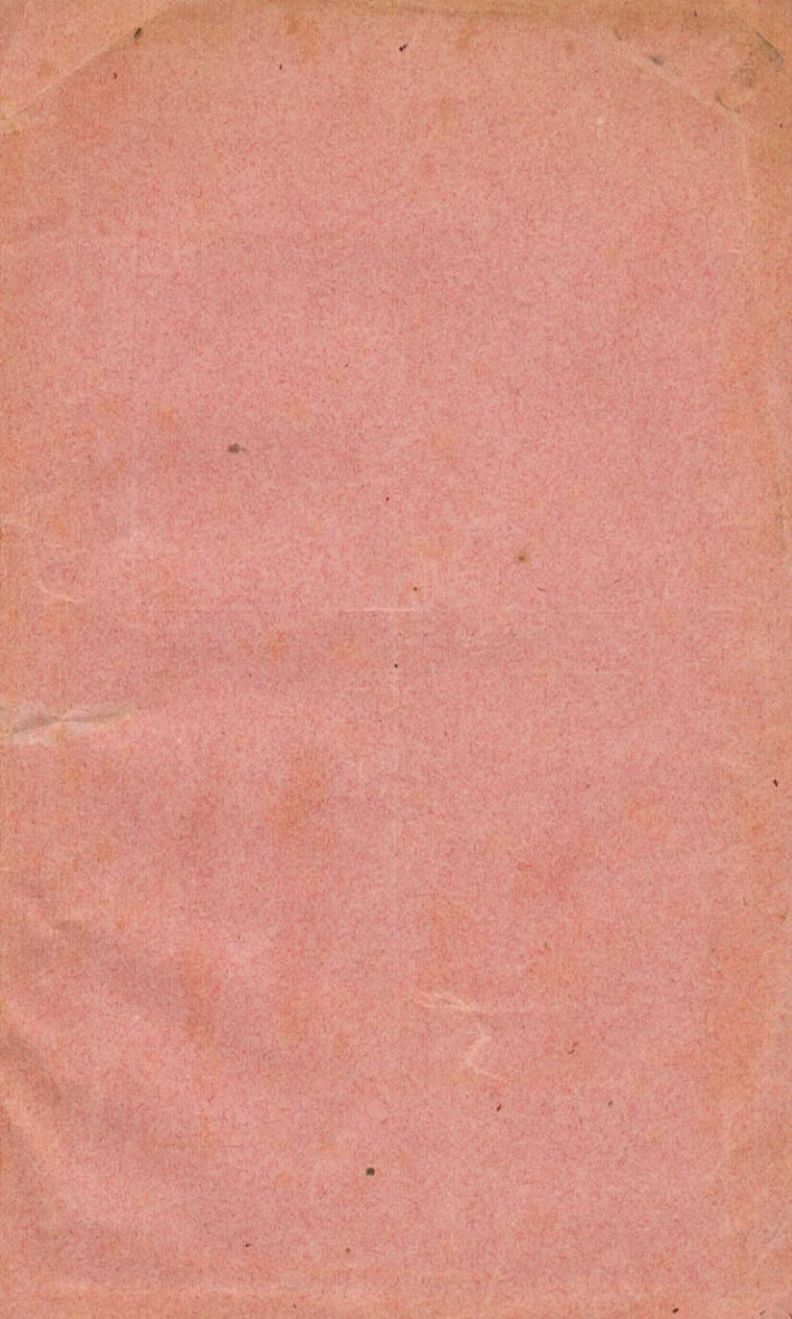
- troje, morajo vzeti vsaj tri; ako jih gré v bolj razsvetljeno petero, morajo vzeti vsaj pet služabnikov, in dalje potem za vsako četrto osebo enega služabnika več. Ako je pa jama razsvetljena še bolj, potem je treba tudi še več služabnikov, katerih število določuje jamski blagajnik.
- c) Smé se iti v jamo tudi brez posebnega razsvetljevanja, samo da je dovolj jamskih voditeljev, in potem se plača samo 3 gld. 10 kr. a. vr., kar je najmanjša cína za jamsko ogledovanje.
 - č) Vsak jamski voditelj si mora napraviti sam ob svojih stroških vse, česar mu je treba za svečavo.
 - d) Vsak gost lahko zahteva, da se jama še bolj razsvetlí, potem pak se mu podá o stroških račun na drobno, kar se tudi zgodi o stroških vsacega razsvetljevanja.
 - e) V starej jami se ne sme svetiti z drugim, razun samo z voskom, stearinom, lojem in oljem, v Franc-Jožefovej in Elizabetinej jami pa samo z vosčénimi ali milinimi svečami.
 - f) V jamo se lahko ide vsako uro dneva in noči; samo da se je treba oglasiti pri jamskem blagajniku, ki ima knjigo, v katero se morajo zapisati vse osebe, kolikor jih pojde skup v jamo.
 - g) Otroci ne plačujejo nič menj; toda služabniki, ktere gospóda jemlje s seboj v jamo, ne plačujejo nič; ali blagajniku mora vsak povedati, koliko jih ima.

C. k. komisija jamske uprave.

V Postojni 31. oktobra 1858.

Val. Murnik, s. r.,
jamski prvosednik.

Natisnil Jožef Blaznik.
